
ON JUAN KARLOS ERREGEARI ZOR ZAION ERASPENEZ (1)

Aspaldi nengoen, On Juan Karlos, zurekin mintzalditxo paketsu bat izen naiean. Direla egun batzuk Gaztelerriko izkuntzari-buruz zerbait txit arrigarri telebistaz eta irratiz esan zenue-ner gero bait nengoa zuri itzegitekotan.

Par egin nuen esaldi ura entzun nintzunean. Itunki, bai; baiña par egin nuen. Negar egiteak ez bait zuen balio.

"Bixente, gizon onek zer dion ez zekik, eta itzezin bearko duk berekin", esan nuen nere-baitan. Baiña, zu eta ni beño askoz garrantzi aundiagokoa den beste zerbaitek neunken ardurapeturik orduan, eta ez nuen beste edozer gauzaz mintzatzen asteko, ez betarik, ez gogorik.

Gu biok bello garrantzi geiagokoa den zerbait ori, pakea zen. ZURE eta nere Euskalerrri MAITE ontako pakea!

"ZURE" eta "MAITE" oiek, On Juan Karlos, ez dire oartzek orrela, izki nagusiz, idatziak izen, ongi nafta baizik, zuk eta nik, naiz berdiña izen ez, bai bait dugu arrazoi bereizia Euskalerrri au arras maitatu bear izeteko.

Nik, Euskalduna izetea.

Zuk, beste iñon beño leenago, Borboiak, errege, aurrena, Euskalerrrian gertatu izetea.

¿Bai al ziñakizun ori?

Ezetz esango nuke nik. Printzipe ziñela Franko'k jarrita irakasle bereizia izen zenuen praille Domingotar arek ez bait zizun seguruaski orrelakorik erakutsi. Oso maitasun urria bait zion arek gure Euskalerrri gaixo oni.

Baiñan ori, On Juan Karlos, nik esan dizudan ori, egia da. Zuek, Borboitarrok, Beste iñongo errege beño leenago, EUSKALDUNEN ERREGE izen ziñeten. Izenez euskalduntalde baten Errege, —ordurako egiña zen bá Fernando "Katolikoa"ren LAPURRETA—, baiñan LEGEZ ETA ESKUBIDE ZUZENEZ, Naparroa osoko euskaldun guztien errege.

Ordura arte, Borboitarrak Frantzi'ren erdian zegoan dukate-rrri baten Jaun izen ziñeten.

Duke aietako bat, On Juan Karlos, Antonio izeneko duke bat, Naparroa'ko III Yone Labrit'ekin ezkondu zen. Eta ezkontza orren bidez, Errege biurtu zen. Izen utsezko errege, ordea. Agintzeko almenik gabea. Emazte gozoa bait zuen gañera III Yone, bere erreñuan beste iñori agintzen uzteko!

Antonio orrek eta 111 Yone'k Enrike izenez bataiatu zuten beren semea.

Eta Enrike Borbon Labrit gazte ori bai, benetako erregea izen zen ori, bere ama III Yone 1572'an il zen ezkerro. Egiazko errege! Mundu osoan, edestia-zear, lenen errege Borboia!!! Ai baiña, ¿nongo erregea? Naparroa'ko erregea! Enrike izeneko irugarren Erregea Naparroa'n: Naparroa'ko III Enrike.

Esan dugu, naiz legez Naparroa guztiko errege izen, agintez Benaparro'koa—eta Benaparroa'rekin alkaturik zegoan Bearno'koa— bakarriz izen zela, Fernando "Katolikoak" Ego-Naparroa indarrez arrapatu zuen ezkerro emen Naparroa'ren egoan IV Felipe, (Españi'ko II'a), bait zen errege, eta 1598'z gero, V' a, (Españi'ko III'a). Ainzuzen azkeneko onek, oraindik printzipe zela, 1592'an jarri zuen bere burua, ziñ-egiñez, Naparroa'ko Lege Zarraren menpean. Besteak, II arrek, on egin zuen ori bera. Ego-Naparroa'k ere, bere Lege Zarraren araupean, Laterri yare jarraitzen bait zuan.

Ipar-Naparroa'n, On Juan Karlos, beste bat zen erregea:

zure kastakoa: III Enrike. Jakiña, Frantzi'n ere beste bat zen errege. Au ere Enrike, izenez, eta ainzuzen au ere III'a. Frantzi'ko III Enrike. Baiñan ez Borboitarra Naparroa'koa bezala, Valoistarra baizik.

Eta gauzak gutxiena uste den bezala gertatzen bait dira, Enrike Valoistar ori Praille Domingotar batek il zuenean, aren aide zen Naparroa'ko III Enrike Borboitarra izen zen Frantzi'ko Errege izendatua: Frantzi'ko IV Enrike.

Baiña Naparroa'ko Errege izetetz utzi gabe: Naparroa'ko III Enrike izeten jarraituz. Berak, bere itzez, esan zuen bezala, Naparroa'ren YARETASUNA, ots, "independentzia" ezereztu gabe. Ipar-Naparroa'ren alkartasuna, Ego-Naparroa'rena ta emengo beste iru Eusko-Laterriena bezala Erregearekin izan bait zen egiña, ez Frantzi'ko edo Españi'ko Laterriekin:

An, iparrean, ERREGEA BAT baiñan LATERRIAK BI eta biak LATERRI YAREAK; Frantzi eta Naparroa. Emen, egoan, berdin: ERREGEA BAT baiñan LATERRIAK BOST eta bostak LATERRI YAREAK: Españi, Naparroa, Araba, Bizkai ta Gipuzkoa.

Badakit, Juan Karlos, praille domingotar arrek ez zizula orrelakorik erakutsi, eta zure inguruan dabilten txori beltz moko luze okerreko oiek ere ez dizutela orrelakorik esango, baiñan ¿ori duk egia, mutiko!!

Beraz, Juan Karlos, XVIII mendeko zure aitona zaar-zaar ura, aurrena, 1572'tik 1589'ra, AMAZAZPI urtez, soilki Naparroa'ko Errege izen zen: "Enrikus 111 Dei Gratia Rex Nabarro-rum". Lenen Errege Borboia. Eta arrezkerro, XVI Luis'i lepoa moztu zioten arte orixe izengo da Frantzi'ko e rege guztien aurkezkerro, ots, presentazioa: "Roy de la France et de la Navarre".

Euskaldunen Erregea. EUSKALDUN UTSEN erregea, Juan Karlos. Naparroa artan, ots, Benaparroa'n, orduan ez bait zuen iñork euskera besterik itzegiten.

Orrek, On Juan Karlos, zurekin gaur soilki euskerari buruz itzezin nai nuela, dakarkit burura. Gure Euskera, Juan Karlos, zure ta nere euskera au, Españi'ko Jaurlaritza danek eta Jaurle guztiek okerki eta izkutuko baiña egiazko gorrotoz ikusia izan bait da.

Ez bait da egia, zuk, telebistaz eta irratiz irakurri zenuen ura: Gaztelerriko izkuntza ez dela beñere, indarrez iñora sartua izen. Galde egiezu zure aolki.ilariei, ea noizbait, **eskoletako eraztunaz**, zerbait entzun duten.

Ortaz nai nuke bá, gaur zortzi zurekin, adiskidetasunean mintzatu.

Latiegi'tar Bixente. 945 22 00 50
Euskerazaintzakoa

(1) Idazlan au Iruña'ko "Diario de Navarra"n izan da argitaratua. Orregaitik Naparroa'ko euskeraz doa. Onen atzetik beste bi argitaratu ziran izparringi ortan Juan Karlos Borboia'ri zuzendua. Bidaliko dizkiot Olazar'tar Martin gure zuzendari jaun maiteari, egokiak iduritzen ba'zaizkio argitaratu ditzan. Nik, norbaitek zerbait itaundu edo zerbait esan gura ba'dit nora deitu jakin dezan, idazki guztietan agertzen dot riere urrutizkiñaren zenbakia.